

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในการจัดการศึกษาหรือการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดการปฏิรูปการเรียนรู้ไว้ในหมวด 4 ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษาโดยเฉพาะมาตรา 22 : หลักการจัดการศึกษามาตรา 23 : สาระการเรียนรู้ มาตรา 24 : กระบวนการเรียนรู้ซึ่งสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการมีเป้าหมายที่จะพัฒนาผู้เรียน โดยผ่านการบูรณาการที่ผู้เรียน ชุมชน และครูร่วมกันสร้างขึ้นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงหลอมรวมเป้าหมายการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้สาระหรือประสบการณ์ทั้งภายในกลุ่มสาระหรือระหว่างกลุ่มสาระอย่างกลมกลืนโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งอาจเป็นการเรียนรู้ผ่านโครงการ และการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนที่สอดคล้องกับชีวิตจริงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จากชีวิตจริง เรียนแล้ว เกิดการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ นับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 เป็นกฎหมายการศึกษาแห่งชาติฉบับแรกที่เป็นเสมือนธรรมนูญการศึกษาที่กำหนดกรอบแนวคิดความมุ่งหมายและหลักการสิทธิหน้าที่ทางการศึกษาระบบการศึกษาแนวการจัดการศึกษาการบริหารและการจัดการศึกษามาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาครูคณาจารย์และบุคลากรทรัพยากรและการลงทุนเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไว้ถึง 9 หมวด 78 มาตราที่ครอบคลุมการปฏิรูปการศึกษาไว้ครบทุกด้านโดยเฉพาะในหมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษาตามความที่ปรากฏในมาตรา 27 กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้น-พื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทยความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่นคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวชุมชนสังคมและประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 8)

หน้าที่ของสถานศึกษาจะต้องจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นถึงแม้ว่าจะมีหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทแล้วทั้งนี้ก็มีเหตุผลและความจำเป็นคือ 1) หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทได้กำหนดจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระและกิจกรรมอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้คล้ายคลึงกันทำให้กระบวนการเรียนการสอนมุ่งเนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่เป็นหลักการทั่ว ๆ ไปไม่สามารถประมวลรายละเอียดเกี่ยวกับสาระความรู้ตามสภาพแวดล้อมสังคมเศรษฐกิจปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละแห่งได้ทั้งหมดจึงต้องพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นให้มากที่สุด 2) การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจการเมืองและด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีผลกระทบโดยตรงต่อทรงคนและการดำเนินชีวิตของคนไทยทั้งในเมืองและชนบทจึงต้องมีหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อปรับสภาพของผู้เรียนให้สามารถรับกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ดังกล่าวโดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นกับ

ภูมิลำเนาท้องถิ่นของตนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปพัฒนาตนครอบครัว และท้องถิ่นตลอดจนดำเนินชีวิตอยู่ในท้องถิ่นของตนอย่างมีความสุข 3) การเรียนรู้ที่ดีควรจะเรียนรู้

จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปยังสิ่งที่ไกลตัวเพราะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถดูดซับได้ รวดเร็วกว่าดังนั้นจึงควรมีหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงตามสภาพเศรษฐกิจสังคม ของท้องถิ่นแทนที่จะเรียนรู้เรื่องไกลตัวซึ่งทำให้ผู้เรียนไม่รู้จักตนเองไม่รู้จักชีวิตไม่เข้าใจและไม่มี ความรู้สึกที่ดีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวตนเองนอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจะช่วยปลูกฝัง ให้ผู้เรียนมีความรักและความผูกพันรวมทั้งภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน 4) ทรัพยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านในชนบทของไทยมีอยู่มากมายและมีค่าบ่งบอกถึง ความเจริญมาเป็นเวลานานหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลางไม่สามารถนำเอาทรัพยากรท้องถิ่น ดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ได้แต่หลักสูตรท้องถิ่นสามารถบูรณาการเอาทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญา ชาวบ้านทั้งหลายมาใช้ในการเรียนการสอนไม่ว่าด้านอาชีพหัตถกรรมเกษตรกรรมดนตรีการแสดง วรรณกรรมขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งมีผลทำให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตนเกิดความรักความผูกพัน กับท้องถิ่นของตนและสามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการประกอบอาชีพได้ (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 7)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและ สถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อเชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่นสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนในชั้น เรียนให้จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ สถานศึกษาต้องจัดทำสาระของหลักสูตรใน ส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม การเมือง การปกครอง ศิลปวัฒนธรรม อาชีพ ประวัติความเป็นมาและสภาพแวดล้อมประกอบกับได้กำหนด แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานระดับท้องถิ่น กำหนดจุดเน้นท้องถิ่นระดับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา ในส่วนของสถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยต้อง พิจารณาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และกรอบ หลักสูตรท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดขึ้น รวมทั้งเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพ ปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียนตามบริบทของสถานศึกษา แต่ละแห่ง การจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองในแง่มุมต่างๆจนเกิดความภาคภูมิใจ ความรักถิ่นฐานรัก ความเป็นไทย เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของท้องถิ่น สถานศึกษาสามารถ จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นได้หลายรูปแบบ เช่นสอดแทรกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของ แต่ละรายวิชา ที่มีมาตรฐานการเรียนรู้หรือตัวชี้วัดเกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น การจัดทำเป็น หน่วยการเรียนรู้ในรายวิชาหรือภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ข้ามกลุ่มสาระ การเรียนรู้ จัดเป็นสาระเพิ่มหรือจัดเป็นกิจกรรมเสริมในกลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นับเป็นเรื่องใหม่ สำหรับบุคลากรทางการศึกษาในทุกระดับซึ่งมีความคุ้นเคยกับระบบการศึกษาแบบรวมศูนย์มาเป็น ระยะเวลาช้านาน ขาดความเข้าใจบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนว่าใครควรมีบทบาทแค่ไหนและมีบทบาท อย่างไร การเปลี่ยนแปลงตามหลักสูตรจึงปรากฏเพียงเอกสารตามตัวอักษร มากกว่าเกิดขึ้นจริงใน

การปฏิบัติ (กรมวิชาการ, 2551 : 115) การเรียนรู้ที่อาศัยปัญหาในชุมชนท้องถิ่นเพื่อตอบสนองต่อความมุ่งหมายของชาติแม้การศึกษาของประเทศจะขยายตัวเพียงใดยังพบว่าการเรียนรู้ของเด็กยังไม่สมบูรณ์ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในท้องถิ่นต่าง ๆ ได้หมดผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นของตน เพื่อสามารถปรับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงมีความสำคัญถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรแกนกลางในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หนึ่งในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยกระทรวงศึกษาธิการ ขวลิต ชูกำแพง (2551 : 49) ได้กล่าวถึงเหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงต้องจำเป็นต้องใช้ลักษณะกระบวนการเทคนิควิธีการทั้งหมดในการจัดทำหลักสูตรและการจัดเนื้อหาสาระและประมวลประสบการณ์ในหลักสูตรที่จัดทำขึ้นมา เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของนักเรียน โรงเรียนและชุมชน โดยเหตุนี้หากหลักสูตรที่สร้างขึ้นมีจุดมุ่งหมายสำหรับใช้ในชุมชนแห่งหนึ่งแห่งใดเฉพาะก็ย่อมสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้มากที่สุดในการพัฒนาหลักสูตร ตั้งแต่อดีตมาจนปัจจุบันในประเทศไทยนั้นแต่โบราณจะเห็นว่าผ้าพื้นเมืองเป็นผ้าที่กลุ่มชนหรือสามัญชนคนทั่วไปใช้กันทั้งชายและหญิงเป็นปัจจัยสำคัญในการครองชีพปัจจัยหนึ่ง ผ้าพื้นเมืองมีทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้าย เป็นผ้าทอที่ใช้ประจำวันที่ต่างบ้านต่างทอดต่างใช้ (ปิยะพร กัญชนะ, 2546 : 45) เช่นเดียวกับชุมชนตำบลหนองหัวคู อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ชาวบ้านมีภูมิปัญญาเรื่องผ้าพื้นเมืองชุมชนได้รวมกันผลิตผ้าพื้นเมืองขึ้นมา ได้แก่ ผ้าฝ้าย ผ้าไหมและด้ายประดิษฐ์ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ตลาดมีความต้องการและเป็นสินค้าที่สามารถนำรายได้เข้าสู่ชุมชนได้อย่างดีและเมื่อนำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายในตลาดที่กว้างขึ้นทำให้พบปัญหาสำคัญคือ ผ้าพื้นเมืองของชุมชนตำบลหนองหัวคูไม่มีการออกแบบผลิตภัณฑ์มารองรับจึงทำให้ไม่สามารถขยายตลาดได้เท่าที่ควร ดังนั้นจึงสมควรมีการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง นัฐณรงค์ กบรัตน์ (2549 : 21-30) ได้กล่าวว่าถ้าต้องการจะให้ผลิตภัณฑ์เจริญเติบโตย่อมประกอบขึ้นด้วยส่วนประกอบของการออกแบบโดยส่วนประกอบต่าง ๆ จะรวมตัวขึ้นเป็นผลงานส่วนจะมีความน่าสนใจหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับกาปฏิบัติงานของผู้ออกแบบ ซึ่งสอดคล้องกับ ชีระชัย สุขสด (2544 : 88-92) กล่าวถึงหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ไว้ว่าผลิตภัณฑ์ที่ดีย่อมเกิดมาจากการออกแบบที่ดี

โรงเรียนศรีสมเด็จพิภพพัฒนาวิทยาได้จัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจเป้าหมายคุณลักษณะอันพึงประสงค์ส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้ในโรงเรียนและมีการกิจในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนและการบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและอนุรักษ์เอกลักษณ์วัฒนธรรมพื้นบ้านพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมการเรียนที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของผู้เรียนในท้องถิ่นสามารถนำความรู้ด้านงานประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ไทย การปลูกไม้เลื้อย และงานผลิตภัณฑ์ผ้าไทยและเพื่อให้ได้ทักษะการจัดการไปสู่การประกอบอาชีพในการจัดทำสาระการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับท้องถิ่นและตามความสามารถความต้องการของผู้เรียนมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรและจากมาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษา 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและ

ความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้ สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่ง วิทยาการประเภทต่างๆ และ 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่มีการประสานความ ร่วมมือ กับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่าง พอเพียงและมีประสิทธิภาพมาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมัธยมศึกษาตอน ปลายและอุดมศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นของ บุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุน การจัดการศึกษา (งานวัดผลประเมินผลโรงเรียนศรีสมเด็จพิภพพัฒนาวิทยา . 2551 : 21)

ในการทำงานหรือทำกิจกรรมใดๆก็ตาม จะต้องมีการประเมินผล เพื่อให้ทราบว่า การทำงานหรือการทำกิจกรรมนั้นๆบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด มี ปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง เพื่อที่จะได้หาแนวทางปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนา ในด้านการศึกษาที่เช่นกัน องค์ประกอบสำคัญของระบบการศึกษาที่มีคุณภาพคือหลักสูตรเพราะหลักสูตรเปรียบเสมือนแผน แม่บทที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติวิธีการหรือ กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้เปรียบเสมือนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษา (Beauchamp. 1981 : 28) หลักสูตรที่มีคุณภาพเมื่อนำไปใช้ต้องมีการประเมินอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ ได้ข้อมูลย้อนกลับในการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรที่เป็นปัจจุบันการประเมินหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ นั้น เป็นสาระสำคัญส่วนหนึ่งของแนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. ผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นข้อมูลใน การตัดสินใจเพื่อแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรต่อไป

จากการศึกษารูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ของ Daniel L. Stufflebeam และ ต่อมาขยายผลเป็น IEST จึงเป็นCIPPIEST Model และจากการศึกษาผลงานวิจัยหลายๆ ท่าน ทำให้ ทราบว่าการประเมินรูปแบบซีบีพีเป็นรูปแบบการประเมินที่ครอบคลุมองค์ประกอบทุกด้านของ หลักสูตรอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบไม่เน้นการวิเคราะห์จุดใดจุดหนึ่งแต่เป็นรูปแบบการประเมินที่มี ความต่อเนื่องให้ได้ข้อมูลครบถ้วน ชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรเป็นอย่างไร มีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไขมี รายละเอียดดังนี้

1. การประเมินบริบท (C : Context Evaluation) ประเมินเกี่ยวกับ วิสัยทัศน์ สมรรถนะของผู้เรียนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ และตัวชี้วัด
2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (I : Input Evaluation) ประเมินเกี่ยวกับความเหมาะสมของทรัพยากรการผลิตด้านบุคลากรงบประมาณวัสดุอุปกรณ์อาคารสถานที่สภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ และ เวลาเรียน
3. การประเมินกระบวนการ (P : Process Evaluation) ประเมินเกี่ยวกับประสิทธิภาพด้านกระบวนการดำเนินการ ได้แก่ การวางแผน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล การประกันคุณภาพการศึกษา
4. การประเมินผลผลิต (P : Product Evaluation) ประเมินเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ในด้านต่าง ๆ เช่น ผลการเรียนรู้ผลงาน/ชิ้นงาน/โครงการงาน
5. ผลกระทบ (I : Impact Evaluation) เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อโรงเรียน ครู นักเรียนและผู้ปกครองในด้านความมีชื่อเสียง ด้านรางวัล/เกียรติยศด้านการยอมรับของชุมชน
6. ประสิทธิภาพ (E : Effectiveness) เป็นการประเมินผลที่เกิดกับตัวนักเรียนโดยตรง หลังจบการศึกษา ได้แก่ ความมั่นใจในองค์ความรู้ที่มีอยู่ ความเชี่ยวชาญ ประสิทธิภาพด้านวิชาการ ด้านการจัดการ ด้านการสร้างความสัมพันธ์ การดำเนินงานที่คุ้มค่า และด้านการริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นต้น
7. การประเมินด้านความยั่งยืน (S : Sustainability Evaluation) เป็นการประเมินความรู้ ความสามารถของนักเรียนในการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้พัฒนางานหรือเชื่อมโยงความรู้ที่ได้ไปสู่การทำงานหรือพัฒนาเป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ
8. การประเมินด้านการถ่ายโยงความรู้ (T : Transportability Evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดกับนักเรียนในการถ่ายทอดความรู้หรือขยายองค์ความรู้ไปสู่ผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมโดยการประยุกต์แนวคิดทฤษฎีใหม่ที่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานการปรับกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาด้วยความสำคัญของหลักสูตรดังกล่าว และโรงเรียนศรีสมเด็จฯ วิทยาลัยพัฒนาวิทยามีการใช้หลักสูตรท้องถิ่นมาเป็นเวลานาน แต่ไม่เคยมีการประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรที่ใช้อยู่ นั้น สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ หรือเป้าหมายของโรงเรียนหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคในการนำหลักสูตรไปใช้ อย่างไร มีสิ่งใดบ้างที่ต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนาให้มีคุณภาพมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้มาตรฐานตามปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรต่อไป และในการประเมินหลักสูตรนั้น ผู้วิจัยได้เลือกรูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ของ Daniel L. Stufflebeam ซึ่งปัจจุบันได้ขยายเป็น CIPPIEST ซึ่งมีอยู่ 8 ด้าน แต่การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยประเมินเพียง CIPPI ซึ่งมีการประเมิน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ประเมินเกี่ยวกับ วิสัยทัศน์ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน จุดมุ่งหมายของหลักสูตร คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ และตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า ประเมินเกี่ยวกับความเหมาะสมของทรัพยากรการผลิตด้านบุคลากรงบประมาณวัสดุอุปกรณ์อาคารสถานที่เวลาเรียน ด้านกระบวนการประเมินเกี่ยวกับประสิทธิภาพด้านกระบวนการดำเนินการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล การประกันคุณภาพการศึกษา ด้านผลผลิต ประเมินเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ในด้านต่าง ๆ

ดังนั้นผลการเรียนรู้ผลงาน/ชิ้นงาน/โครงการผลกระทบ (Impact) และด้านผลกระทบ ผลกระทบต่อโรงเรียน ครู นักเรียนและผู้ปกครองด้านความมีชื่อเสียงด้านรางวัล/เกียรติยศด้านการยอมรับของชุมชนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ทั้งนี้จากงานวิจัยของประยูรศรีเจียวก๊ก (2546 : บทคัดย่อ) เรื่องการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ขาดแคลนงบประมาณรองลงมาคือบุคลากรไม่มีเวลาในการนำภูมิปัญญาเข้ามาใช้และขาดแคลนภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่นเดียวกับ นันทน์ภัส ศิริเขตต์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในกลุ่มโรงเรียนยังمينสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่พบว่างบประมาณที่โรงเรียนได้รับจัดสรรจากหน่วยงานไม่เพียงพอบุคลากรภูมิปัญญาไม่มีทักษะในด้านวิธีการสอนเป็นอุปสรรคในการถ่ายทอดและนอกจากนี้ผู้ปกครองไม่ให้ความสนใจและให้ความร่วมมือน้อยและภัทรวดี อุดมมณฑล (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตรสังกัดกรมสามัญศึกษาพบว่าบุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้โรงเรียนขาดการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นบุคลากรไม่มีเวลาในการดำเนินการและขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่นด้วยปัญหาดังกล่าวโรงเรียนส่วนใหญ่จึงไม่ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการและการนำเนื้อหาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหลักสูตรเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และจุดหมายของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีต่อไป ส่วนอีก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิผลด้านความยั่งยืน และด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาภูมิปัญญาไม่ได้ประเมินเนื่องจากต้องใช้ระยะเวลานานในการประเมิน

คำถามวิจัย

ผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น งานประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ไทยการปลูกไผ่เลี้ยง และงานผลิตภัณฑ์ผ้าไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีโรงเรียนศรีสมเด็จพัฒนาวิทยา ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบอยู่ในระดับใดและเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินหลักสูตรท้องถิ่น งานประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ไทย การปลูกไผ่เลี้ยง และงานผลิตภัณฑ์ผ้าไทยกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โรงเรียนศรีสมเด็จพัฒนาวิทยา อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยใช้รูปแบบ CIPP โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อประเมินบริบทของการพัฒนาหลักสูตร
2. เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร
3. เพื่อประเมินกระบวนการในการดำเนินกิจกรรมตามหลักสูตร

4. เพื่อประเมินผลผลิตของหลักสูตร

5. เพื่อประเมินผลกระทบของการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร

ขอบเขตการวิจัย

การประเมินครั้งนี้ เป็นการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น งานประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ไทย การปลูกไม้เลื้อย และงานผลิตภัณฑ์ผ้าไทยกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและเทคโนโลยีโรงเรียนศรีสมเด็จ พิษณุพัฒนาวิทยา อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยมีขอบเขตในการประเมินดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการประเมินครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนศรีสมเด็จพิษณุพัฒนาวิทยา อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 2 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ

1.2 ครูผู้สอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนศรีสมเด็จพิษณุพัฒนาวิทยา อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 5 คน

1.3 นักเรียนโรงเรียนศรีสมเด็จพิษณุพัฒนาวิทยา อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 120 คนโดยเลือกแบบเจาะจง

1.4 กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนศรีสมเด็จ พิษณุพัฒนาวิทยา อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 12 คน โดยเลือกแบบเจาะจง

2. ประเด็นการประเมิน

2.1 ความสอดคล้องของหลักสูตรกับบริบท

2.2 ความเพียงพอของปัจจัยนำเข้า

2.3 ความเหมาะสมของกระบวนการ

2.4 คุณภาพของผู้เรียน

2.5 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากหลักสูตร

3. เนื้อหา

การประเมินครั้งนี้ เป็นการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น งานประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ไทยการปลูกไม้เลื้อย และงานผลิตภัณฑ์ผ้าไทยได้ใช้รูปแบบการประเมินซีบีพี (CIPP Model) ของสต๊อปเฟิลบีม ซึ่งมี 5 ประเด็น คือประเด็นด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัย (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลผลิต (Product) และด้านผลกระทบ (Impact) ประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

3.1 การประเมินบริบท (Context Evaluation) ประเมินเกี่ยวกับ

3.1.1 วิสัยทัศน์

3.1.2 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

3.1.3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์

3.1.4 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

3.1.5 โครงสร้างของหลักสูตร

3.1.6 สารการเรียนรู้ และตัวชี้วัด

3.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ประเมินเกี่ยวกับความเหมาะสมของทรัพยากรการผลิตด้าน

3.2.1 บุคลากร

3.2.2 งบประมาณ

3.2.3 วัสดุอุปกรณ์

3.2.4 อาคารสถานที่

3.2.5 เวลาเรียน

3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ประเมินเกี่ยวกับประสิทธิภาพด้านกระบวนการดำเนินการ

3.3.1 การวางแผน

3.3.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.3.3 การวัดผลประเมินผล

3.3.4 การประกันคุณภาพการศึกษา

3.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ประเมินเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.4.1 ผลการเรียนรู้

3.4.2 ผลงาน/ชิ้นงาน/โครงการ

3.5 ผลกระทบ (Impact)

3.5.1 ผลกระทบต่อโรงเรียน ครู นักเรียนและผู้ปกครอง

1) ด้านความมีชื่อเสียง

2) ด้านรางวัล/เกียรติยศ

3) ด้านการยอมรับของชุมชน

4. ระยะเวลา

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดขึ้นทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถทักษะเจตคติและคุณภาพการดำรงชีวิตโดยพยายามใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บนพื้นฐานของสภาพชีวิตเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมของตนเองตลอดจนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่างๆ ของชาติบ้านเมืองประกอบด้วย

1.1 หลักสูตรท้องถิ่นงานประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ไทย หมายถึง สารหรือประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเกี่ยวกับงานประดิษฐ์จากใบตอง ประวัติความเป็นมาของใบตอง การทอทรงเตี้ยและทรงสูง การทอข้าวต้ม แผลกการทอข้าวต้มมัด การเย็บกระทงใบตอง การเย็บถาด ใบตองการร้อยมาลัยคล้องมือ การประดิษฐ์บายศรีเศียรนาคนแบบกลีบหางหงส์

1.2 **หลักสูตรท้องถิ่นการปลูกไผ่เลี้ยง** หมายถึง สาระหรือประสบการณ์ที่สถานศึกษา จัดทำขึ้นเกี่ยวกับการปลูกไผ่เลี้ยง แนวทางการศึกษาข้อมูลและการจัดการไผ่เลี้ยง การเตรียมก่อน ปลูกไผ่เลี้ยงขั้นตอนการปลูกไผ่เลี้ยงการให้น้ำให้ปุ๋ยไผ่เลี้ยงการดูแลรักษาไผ่เลี้ยง การเก็บเกี่ยวผลผลิต ไผ่เลี้ยงวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวการนำผลผลิตไปใช้ประโยชน์ การแปรรูปและการถนอมอาหารการ วางแผนจัดจำหน่ายผลผลิตไผ่เลี้ยงใช้ทักษะกระบวนการทำงานอย่างมีคุณภาพและปลอดภัยตลอดจน นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต และการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่

1.3 **หลักสูตรท้องถิ่นงานผลิตภัณฑ์ผ้าไทย** หมายถึง สาระหรือประสบการณ์ที่ สถานศึกษาจัดทำขึ้นเกี่ยวกับงานประดิษฐ์จากผ้าไทย ได้แก่ งานประดิษฐ์ดอกกุหลาบ ดอก กระเจียว ดอกทิวลิป ดอกบัว และอื่น ๆ งานประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ด้วยผ้าไทย ได้แก่ ผ้าจับ ของร้อน ผ้าจับตุ้ยเย็น กล่อใส่ทิชชู กระเป๋าถือและอื่น ๆ โดยใช้ผ้าไทยที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น มาตัดเย็บเพื่อเพิ่มมูลค่าโดยคำนึงถึงความประหยัด ปลูกฝังให้นักเรียนมีความภูมิใจมีความรักและ ห่วงแหนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์

2. **การประเมินหลักสูตรท้องถิ่น** หมายถึง กระบวนการตัดสินประสิทธิภาพและคุณค่าของ หลักสูตรท้องถิ่น ด้วยการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบทำให้ทราบจุดเด่น จุด ด้อย ปัญหาอุปสรรค ว่ามีอยู่เพียงใด ควรแก้ไขอย่างไรหรือไม่ การดำเนินงานนั้นบรรลุ เป้าหมายหรือ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพเพียงใด คุ่มค่ากับการลงทุนหรือไม่ และ ดำเนินแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น ได้ทันท่วงที ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติและปรับปรุงแก้ไข เพื่อ ดำเนินการทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นนี้ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการ ประเมินแบบ CippModel ของสตีฟเฟิลบีมใน 5 ด้านดังนี้

2.1 **การประเมินบริบท (Context Evaluation)** หมายถึง ประเมินเกี่ยวกับ วิสัยทัศน์ สมรรถนะของผู้เรียน จุดมุ่งหมายของหลักสูตร คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตร สาระการเรียนรู้ และตัวชี้วัดวัดได้จากแบบประเมินชนิดมาตราประเมินค่า 5 ระดับ ที่ผู้ประเมินสร้างขึ้น

2.2 **การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)** หมายถึง การประเมินความ เหมาะสมของทรัพยากร ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ดำเนินงาน และเวลาเรียน ของหลักสูตรท้องถิ่น วัดได้จาก แบบประเมินชนิดมาตราประเมินค่า 5 ระดับ ที่ผู้ประเมินสร้างขึ้น

2.3 **การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)** หมายถึง การประเมิน ประสิทธิภาพของกระบวนการดำเนินการ ได้แก่การวางแผน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษาวัดได้จาก แบบประเมินชนิดมาตรา ประเมินค่า 5 ระดับ ที่ผู้ประเมินสร้างขึ้น

2.4 **การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)** หมายถึง การประเมินระดับคุณภาพ ของนักเรียน ด้านเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ ในด้านต่าง ๆ เช่น ผลการเรียนรู้ผลงาน/ชิ้นงาน/โครงการเป็น แบบประเมินชนิดมาตราประเมินค่า 5 ระดับที่ผู้ประเมินสร้างขึ้น

2.5 **การประเมินผลกระทบ (Impact)** หมายถึง ผลกระทบต่อโรงเรียน ครู นักเรียน และผู้ปกครองในด้านความมีชื่อเสียงด้านรางวัล/เกียรติยศด้านการยอมรับของชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบผลการดำเนินการหลักสูตรท้องถิ่น ของโรงเรียนศรีสมเด็จพิภพพัฒนาวิทยา อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคทั้งในส่วนของบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิตและผลกระทบ
2. ผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น เป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาและพัฒนาการดำเนินงานตามหลักสูตรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน โรงเรียน และชุมชน
3. ผลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น เป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนที่จะใช้ในการ ปรับปรุง/พัฒนางานกิจกรรมการเรียนการสอน และสามารถนำไปใช้อ้างอิงหรือคิดค้นพัฒนางานใหม่ ที่ต้องการสร้างความตระหนัก ส่งเสริม และอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมของท้องถิ่นได้
4. ผู้รับผิดชอบหลักสูตรท้องถิ่น ผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหาร ใช้เป็นแนวทางนำไปพิจารณา ปรับปรุงการจัดหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY